

donderdag

26.02.2015

20.00 Concertzaal

Nagesprek met Harry

Christophers en Sofie Taes

The Sixteen

Engelands onsterfelijke erfenis

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Met meer dan 35 jaar ervaring in het internationale concertleven, heeft The Sixteen (GB) de reputatie opgebouwd van een ensemble van wereldformaat. Als koor met bijbehorend orkest op historische instrumenten, wordt The Sixteen vooral geroemd om de uitvoeringen van Engelse polyfonie en meesterwerken uit de renaissance. Ook de frisse inzichten in barokke, klassieke en 20e-eeuwse muziek worden toegejuicht. The Sixteen maakte meer dan 120 cd's, sinds 2001 verschenen bij het eigen label CORO, die in muzikaal materiaal een periode van 500 jaar omspannen.

De oprichter en vaste dirigent van The Sixteen, Harry Christophers (GB), treedt ook regelmatig op als gastdirigent van andere internationaal belangrijke orkesten, zoals de BBC Philharmonic, de Academy of St-Martin in the Fields en het Granada Symphony Orchestra. Hij stichtte in 2000 'the Choral Pilgrimage', een jaarlijkse tournee door de Engelse kathedralen met muziek van voor de Reformatie. Met The Sixteen was hij in 2011 te zien in de zeer succesvolle BBC-serie *Sacred Music*, gepresenteerd door Simon Russell Beale. Sinds 2008 is Christophers artistiek leider van de Handel and Haydn Society, een koor en orkest op historische instrumenten uit Boston.

Uitvoerders en programma

The Sixteen: vocaal ensemble
Harry Christophers: dirigent

—

Thomas Tallis (ca.1505-1585)
Tunes for Archbishop Parker's Psalter (1567)
- Man blest no doubt, psalm 1
- Let God arise in majesty, psalm 68
- Why fum'th in fight, psalm 2
- O come in one to praise the Lord, psalm 95

Thomas Tallis
Salvator mundi

Thomas Morley (1557/8-1602)
April is in my mistress' face

Orlando Gibbons (1583-1625)
The Silver Swan

William Byrd (ca.1540-1623)
This sweet and merry month of May

James MacMillan (1959)
Sedebit Dominum Rex (2008)

John Sheppard (ca.1515-1558)
In manus tuas III

Sir Michael Tippett (1905-1998)
Vijf spirituals uit *A Child of Our Time* (1958)
- Steel away
- Nobody knows
- Go down, Moses
- By and by
- Deep river

— pauze —

Thomas Tallis
O nata lux
O sacrum convivium
Loquebantur variis linguis

James MacMillan
Mitte manum tuam (2006)

William Byrd
Laudibus in sanctis (1591)

Benjamin Britten (1913-1976)
Choral Dances uit *Gloriana* (1953/54)
- The Masque begins
- Time
- Concord
- Time and Concord
- Country Girls
- Rustics and Fishermen
- Final Dance of Homage

Thomas Tallis
Tunes for Archbishop Parker's Psalter
- E'en like the hunted hind, psalm 42
- Expend, O Lord, my plaint of word, psalm 5
- Why brag'st in malice high, psalm 52
- God grant we grace, psalm 67
- Come Holy Ghost

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

VOCAAL

Engelands onsterfelijke erfenis

‘Supreme Englishness’ van Tallis tot Tippett

Bestaat er zoiets als ‘Englishness’ in muziek? Een set van onmiskenbare, unieke, idiomatische kwaliteiten die als het ware een overzeese vingerafdruk vormen? ‘Contenance angloise’ – de specifieke welluidendheid van vroege Engelse renaissancepolyfonie – is alleszins een ingeburgerd musicologisch begrip. De oeuvres van Vaughan Williams en Elgar: op-en-top Engels, toch? En de meest herkenbare sound is misschien wel die van het Tudor-repertoire: Engelands belangrijkste muzikale erfenis, die ook in composities uit de 20e/21e eeuw – de ‘tweede Engelse renaissance’ – resoneert. Beademd door de oude muziek, zoals die er nog steeds in liturgische context wordt gepraktiseerd, en gestimuleerd door de gespecialiseerde festivals en iconische musici die het eiland rijk is, put het kruim van de Engelse componisten (én uitvoerders!) ook vandaag nog uit deze unieke erfenis.

Tudor-toppers

Met de vorst als belangrijkste werkgever en aanhoudende religieuze omwentelingen als denk- en werkkader, dienden Engelse renaissancecomponisten ten tijde van Henry VIII, Edward VI, Mary Tudor en Elizabeth I hun vak niet enkel met enige strategie en diplomatie, maar ook met een brede muzikale kennis en grote artistieke flexibiliteit te beoefenen. Het religieuze repertoire uit deze periode is dan ook bijzonder gevarieerd: op Engelse of Latijnse tekst, bestemd voor Anglicaanse gebedsdiensten of katholieke privé-devotie, met oor voor traditie of de blik gericht op nieuw en anders. Tal van geestelijke composities in het Latijn dateren uit de bewindsperiode van Queen Mary, toen de Engelse Kerk werd verplicht de katholieke ritus in ere te herstellen. Bij Thomas Tallis resulteerde

deze omwenteling in een omvangrijk corpus van nieuwe liturgische muziek, waarvan de Engelse stijl perfect versmolten blijkt met continentale muziektradities. In *O nata lux* – een meesterwerkje van 20 maten – kleurt hij complexloos buiten de lijntjes: geen gregoriaanse melodie als fundament, maar opvallende dissonanties alom. *O sacrum convivium* – een gezang voor Corpus Christi – boogt dan weer op contrapunt met rassed tred en dwingende puls. Het zevenstemmige *Loquebantur variis linguis* is het meest complexe en misschien wel meest geniale motet uit deze bloemlezing. Verwijzend naar de bijbelpassage rond de apostelen die in ‘vreemde tongen’ spreken, is dit Pinksterlied gesmeed rond de oorspronkelijke gregoriaanse melodie, die als cantus firmus wordt geïntegreerd in de tenor en motivisch materiaal levert aan de andere partijen. Zelfs de vorm van de bijbeltekst (ABCB) werd gekopieerd, en opvallend gemarkeerd met ‘alleluia’s’. Heel wat religieuze muziek van Tallis werd overgeleverd in de bundel *Cantiones sacrae*, die hij in 1575 publiceerde met zijn leerling en vriend William Byrd. Diens *Laudibus in sanctis* is een schitterend visitekaartje: een parafrase van psalm 50 ligt aan de basis van een fijn maar compact contrapuntisch weefwerk, waarin alle registers en parameters bijdragen tot de jubelzang.

Parkers psalmen

Hoewel hij het katholieke geloof trouw lijkt te zijn gebleven, heeft Tallis zich doorheen veranderende liturgische raamwerken – en dito muzikale behoeften – staande weten te houden. En dus telt zijn oeuvre ook tal van composities in het Engels, waaronder enkele van de vroegste ‘anthems’. In het psalter op Engels rijm (1567) van Matthew Parker, Elisabeths eerste aartsbisschop van Canterbury, publiceerde Tallis 8 vierstemmige zettingen

van psalmmelodieën en een afsluitend *Come, Holy Ghost* ofte *Tallis’ Ordinal* – sindsdien een klassieker in protestantse hymneboeken. Tallis gaf elk van de psalmzettingen een eigen karakter mee. Psalm 3 bijvoorbeeld – het uitgangspunt voor Vaughan Williams’ *Fantasia on a Theme by Thomas Tallis* – is een heus strijdlied, terwijl in de haast zinnelijke psalm 5 de cadensen dorsten naar hun finalis zoals een hert naar stromend water – een eenvoudige, maar efficiënte koppeling tussen tekst, symboliek en muziek.

Van zwanen en prinsessen

Naast muziek voor liturgie en devotie, stonden Tudor-componisten aan het hof ook in voor klinkend vertier, met een uitgebreid wereldlijk liedrepertoire als resultaat. Amoureuze perikelen en dansante ritmes bij de vleet hier, maar ook vorst en symboliek zijn nooit veraf. Byrd bezong als eerste de deugden van Elizabeth I in het madrigaal *This sweet and merry month of May*. Binnen een vergelijkbaar metaforisch raamwerk: *April is in my mistress’ face* – een van de vele composities van Thomas Morley die nadrukkelijk refereren aan het gouden elizabethaanse repertoire. *The Silver Swan* vervolledigt dit trio van madrigalen: Orlando Gibbons – koormeester, organist en vertrouweling van Charles I – levert een staaltje van melodische bravoure, waarvan de tekst de vergankelijkheid van het leven in zes regels weet te vatten.

Met loep en spiegel: Tudors in perspectief

De elizabethaanse era vormde het decor en de inspiratie voor Benjamin Britten’s opera *Gloriana*, die in 1953 de kroningsfeesten van Elizabeth II mocht opluisteren. In deze evocatie van een masque voor Elizabeths illustere voorganger en naamgenote, worden figuren van divers pluimage – Tijd, Eendracht, boerinnetjes, vissers – opgevoerd, die haar met

zang en dans eer bewijzen. Britten arrangeerde de *Choral Dances* zelf tot koorsuite. Bij Michael Tippett inspireerde het vocabularium van Tallis en tijdgenoten vooral tot liturgische composities. Het pad van de pastiche bewandelt hij echter niet: het resultaat van zijn reflectie is compromisloos modern. Tippett’s voorkeur voor de Tudor-componisten – artistieke bastions in tijden van repressie – is niet toevallig: als dienstweigeraar met gewetensbezwaren kwam hij in 1943 zelf in de gevangenis terecht. In *Five Spirituals* – geput uit het oratorium *A Child of Our Time*, waarin herinneringen aan Kristallnacht (1938) doen bezinnen rond Goed en Kwaad – krijgen zijn lotgenoten een muzikale schouderklop. Ook James MacMillan toont zich een toegewijd erfgenaam van de Britse vocale traditie. Zijn oeuvre omvat niet minder dan 70 religieuze koorcomposities: vaak korte, maar impactvolle statements van zijn katholieke geloofsovertuiging. Uit *The Strathclyde Motets* – bestemd voor het universitaire koor aldaar – stammen *Mitte manum tuam* en *Sedebit Dominus Rex*: contemplatieve communiezangen op Latijnse tekst. Ook de muziek is historisch georiënteerd: *Mitte manum tuam* roept de tijdloze melodie van het gregoriaans op en *Sedebit Dominus Rex*, met zijn wendbaar-transparante sopraanpartij, echoot Keltische tradities. Met zijn muziek mikt MacMillan, net als componisten van vijf eeuwen terug, op effect in geest, hart en ziel van de toehoorder: onder het motto ‘transformation through music’ wordt zijn oeuvre gedragen door een spirituele dimensie, die op z’n minst een deel van de oplossing van het raadsel ‘Englishness’ zou kunnen zijn.

Sofie Taes

Een 'hemelse' sound

Verre van te beweren dat alle Engelse koren ongeveer hetzelfde klinken zullen kenners en liefhebbers van koormuziek toch beamen dat er iets typisch Engels is aan de klank van gerenommeerde koren zoals die van King's College Cambridge, Christ Church Oxford, St Paul's en Westminster Cathedral Londen, Magdalen College en New College Oxford. Wat deze typische Engelse *sound* ook moge inhouden, hij is herkenbaar en in wezen onvervangbaar. Ongetwijfeld heeft het gebruik van streng en goed opgeleide knapenstemmen (choristers) van de sopraan en altpartijen daarmee te maken. Maar dat deze praktijk kan terugblikken op een meer dan 1400 jaar oude traditie, ontstaan omstreeks 596 toen paus Gregorius I een missie geleid door Augustinus naar Engeland zond, is van doorslaggevend belang. De monnik en historicus Bede vertelt in zijn *Historia ecclesiastica* dat Ethelbert, koning van Kent, Augustinus en zijn 40 jonge monniken uitnodigde naar Canterbury en dat deze bij hun aankomst een litanie in unisono zongen. Ze waren ongetwijfeld bekend met de roomse liturgie die sedert het pausdom van Sylvester I (314 tot 336) onderwezen werd in de schola cantorum, een zangschool gevestigd in Rome van zowel jonge als volwassen zangers. Met zijn 40 monniken, van wie slechts enkele tot priester waren gewijd, stichtte Augustinus met toestemming van Ethelbert in Canterbury een *familia*, een soort kloostergemeenschap die naast missiewerk ook instond voor het onderwijs waarvan de liturgie een wezenlijk onderdeel was. De huishoudelijke taken werden aanvankelijk grotendeels toevertrouwd aan jongensslaven meegebracht uit Rome, weldra ook aan jongens die vanaf de leeftijd van 7 jaar door hun ouders werden afgestaan aan de kloostergemeenschap. De monniken van Augustinus leefden volgens het laat-6e-eeuwse Roomse model van

de strenge regels van Benedictus dat ook jongens toeliet tot de gemeenschap. (Het is bekend dat vanaf de 7e eeuw ook meisjes werden afgestaan aan nonnenkloosters.) Eenmaal opgenomen werden de jongens gezegend, getonsureerd en toegelaten tot de eerste drie geestelijke graden: ostiarius, exorcist en lector. Deze jongens werden letterlijk geschonken aan de monniken. Er was geen proefperiode en terugkeer naar een wereldser bestaan was uitgesloten. Vanaf het begin was het trouwens Augustinus' bedoeling dat zoveel mogelijk jongens priester zouden worden en ingeschakeld voor het missiewerk.

Koning Ethelbert bekeerde zich tot het christelijke geloof, benoemde Augustinus tot bisschop en zorgde voor de bouw van een nieuwe kerk (Christ Church) die samen met de aanpalende behuizingen de oorspronkelijke huidige kathedraal van Canterbury vormt. De diensten (missen, vespers en lauden) in Christ Church werden gezongen door de 'gewone' geestelijken samen met de monniken (acoliëten en volwassenen). De overige diensten, onder andere de lange vigilia, enkel door de monniken. Dit maakt dat de acoliëten (de jongens) zevenmaal daags zongen in kerkdiensten – gemiddeld zo'n vier uur per dag en nacht! Het lijkt nu ondenkbaar, maar eeuwenlang was de schenking van kinderen aan een kloostergemeenschap (behalve in Italië, waar seculier onderwijs al vroeg bestond) de enige manier om van degelijk onderwijs te kunnen genieten. (De begrippen 'degelijk' en 'genieten' zijn uiteraard zeer discutabel.) Veel is ondertussen, gelukkig, veranderd, al zijn het – meestal – nog altijd de knapen die zorgen voor de alom geprezen 'hemelse sound' van zoveel Engelse koren.

Johan Huys

The Sixteen

sopraan

Julie Cooper*
Grace Davidson
Sally Dunkley
Katy Hill
Kirsty Hopkins*
Charlotte Mobbs

alt

Ian Aitkenhead
David Clegg
Kim Porter
Christopher Royall

tenor

Simon Berridge
Jeremy Budd
Mark Dobell*
Steven Harrold

bas

Ben Davies*
Robert Evans
Rob Macdonald
Stuart Young

*solisten in Tippett's spirituals

Eugénie Warnier © Bertrand Servais

zo 01.03.15 / 15.00 / Kamermuziekzaal **Musicall Humors / Consort songs tussen hemel en hel**

Tijdens de regering van Elizabeth I groeide de viola da gamba uit tot het favoriete instrument. Consorts zorgden met hun intense sonoriteit voor een uniek Engels genre, nu eens melancholisch dan weer vervuld van vrolijk optimisme. Musicall Humors nodigt stersopraan Eugénie Warnier uit voor liederen als *Come again, Now, o now I needs must part* en *When Daphne*.

Anima Eterna Brugge © Alex Van Hee

vr 13.03.15 / 20.00 / Concertzaal **Anima Eterna Brugge / De klank van Bohemen**

Smetana's weergalozes muzikale schets van de Moldau is een onsterfelijk succes gebleken, net als Dvořák's eigen landschapstekening, zij het ver van huis: *Uit de Nieuwe Wereld*. Met zijn *Sinfonietta* schreef Leoš Janáček een opwindende, energieke ode aan Tsjecho-Slowakije en aan het leven.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de gebreken provincie

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen.

Knack

Klara

GOBRA
be

FOCUS|WTV